

A barátom regénye

Ckó, a barátom, azon az októberi délután, a belváros felé igyekezett, az ezeréves ország évfordulójára épített, hetvenhárom éves földalattin — észszerű, hogy ezek szerint Magyarország viszonylag — tehát csak viszonylag — ezerhetvenhárom esztendő —, a Nárcisz eszpresszóba tartott, mert lehet — lehet tehát nem biztos —, hogy éppen ott, egyetemista éveinek kedvenc helyén lelhető fel Eszter — „... nekem olyan ez a lány... mintha a testvérem is... a szeretőm is lenne...”.

A barátom sajnálta magát, hogyne, hiszen dolgozni sem hagyják ott-hon, székírozzák, a múltkor is, meg máskor is, hányszor, de hányszor csak úgy egyszerűen betelepszik a belső szobába az apja, egyáltalán nem zavarja, hogy a fia éppen munkálkodik, ír, egy tárcáskát fogalmazgat: „... Feltett egy dzsesszlemezt, mert a rádióban valami romantikus szólt, amitől felmegy a vérnyomása...”.

„Anyád panaszkodik rád.” Menyhért apa, aki nem is olyan régen jóképű, csak így egyszerűen jóképű, vagyis mutatós férfiú lehetett, kényelmesen elhelyezkedett, átvette egyik lábát a másikon, rágyújtott aznapi harminc-negyedik cigarettájára, Fecskére, és kéjeseket szívott belőle.

Menyhért apa azt tartotta, hogy Ibolya anyát pátyolgatni kell, a széltől is óvni, mert „olyan esendő szegény”. El is érte, hogy a feleségét gyámolító ritka mintaférjek között tartsák számon.

A barátom verte az írógépét tovább, mintegy érzékeltetve, hogy valóban ír, hogy nagyon benne van a munkában: — ... Vagy preklasszikus, vagy dzsessz...”.

„Viselkedhetnél anyáddal tisztességesebben is.” Menyhért apa, aki rop-pant adott a megjelenésére, általában a külsőségekre, például mindig feltűnően jólöltözöttnek mutatkozott, hosszabb társalgásra rendezkedett be, azzal próbálkozott, hogy merően fia szemébe nézzen.

Menyhért apának az volt a véleménye Ibolya anyuról, hogy életterlen, segítség nélkül a lábán sem áll meg, „csak múló fellángolásai vannak”, ezért irányítani, vezetni kell. El is ismerték, akik díjazták Menyhért apát, hogy bizony nemcsak a családfői kötelezettségeket veszi magára, hiánytalanul, hanem még azon felül sok minden mást is, hogy tehermentesítse feleségét.

Ckó a tárcára próbált összpontosítani, a tárcákért külön pénz és bizonyos elismerés járt: — „... A dzsesszre jól lehet izometriázni vagyis neki-feszülni és ,eltolni’ a falat...”.

„Nem a cseléded, hanem az anyád.” Menyhért apa, ez a tiszteletet parancsoló tekintélyes férfiú kitartoán nézte a fiát, de hiába, nem tudott találni a tekintetével.

Menyhért apa nem rejtette véka alá, hogy Ibolya anyunak „nem sok ön-bizalma van”, hogy „rendkívül befolyásolható”, s hogy neki, a családfenn-tartónak kell biztatni, erőt önteni belé. Akik ismerték, mint a család oszlopát, hajlamosak voltak elfogadni, hogy Menyhért apa nélkül, kis felesége már ré-

Részlet egy regényből.

gen elpusztult volna, például egy árokparton zokogna, ahol senki se látná. De a barátom szerint az apja, akár tiszta jóakaratból is, mindegy, a maradék önbizalmát és önbecsülését is elvette az anyjától.

Ckó gyorsított a gépelés ütemén, nyilván a fogalmazás, a formába öntés ütemén: „... A legkényelmesebb erőfeszítés, nem kíván mozgást. De azért megnyugtató, gondolta elégedetten, hogy ezt a faltolást minden nap megcsinálja...”.

„Mintha egy süketnémának beszélne az ember.” Menyhért apa kijött a béketűrésből, hiszen a fia úgy tesz, mintha ő ott se lenne, azt akarja vele elhitetni talán, hogy éppen most olyan sürgős, úgymond dolgozni, amikor az apa fontos dolgokat szeretne vele megtárgyalni.

Menyhért apa azzal is tisztában volt, miszerint Ibolya anyunak „nem adatott meg, hogy sikerélményei legyenek”, mert ugye, „nem olyan kitartó”, meg „egyébként pesszimista”, s „nem kezdeményező”. Viszont ő, mint méltányos férj, mindig igyekezett kinyilvánítani, s tapintatosan tudatosítani, a felesége „nincs rászorítva” arra, hogy a külvilágból sikerélményeket szerezzen. Hiszen ott van neki a nagy fia, a gondos férje, az önfeláldozó édesanyja. Egyáltalán, létezik-e még valaki, aki ilyen elegáns feleség, mint az ő neje, akit úgy öltöztet a férje, akinek mindent megad, akitől nem sajnál sem bundát, — no persze, csak az olcsóbb fajtát —, sem kölnit, sem fodrászt, sem nyaralást, sem színházat, sem eszpresszót, semmit.

A barátom ütötte a gépet kegyetlenül, szünet nélkül, nem lehetetlen tehát, hogy minden áron be akarta fejezni, és úgy tűnt, egy nagy-nagy lendülettel azt a tárcácskát: „... Közben guggol is, mert a nők szerint vékonyak a combjai. Lazít is. Apropó, hol vannak mostanában a jó nők?...”.

„Lesz még ennek bőjtje is.” Menyhért apa elszívta — most már — harmincötödik cigarettáját, és elhivatottsága teljes tudatában, szokott méltóság-teljességével kivonult a belső szobából.

Menyhért apa azt is sűrűn hangoztatta, hogy Ibolya anyu „ugye könnyen megsérődik”, vagyis rosszul viszonyul az emberekhez, „ha valaki véletlenül nem a legkedvesebb hozzá, máris azt hiszi az illetőről, hogy az ellensége”, így aztán igen nagy szerencséje volt, hogy nem kellett úgymond „egy közösségben napi nyolc órai munkát végeznie”, s ezt természetesen neki, a belátó, gyengéd férjnek köszönhette, aki lemondott a magasabb családi jövedelemről is, illetve dehogy, hanem vállalta, hogy plusz munkát végezzen, Ckó szerint, sikerült bebeszélni szegény Ibolya anyunak azt, miszerint nem is biztos, hogy megállta volna a helyét egy állásban. Sőt, azt is sikerült teljesen tudatosítania a férjének, hogy Ibolya anyu „ugye egy kicsit ideggyöngé”.

A barátom most már a Váci utcában járt, a magyar főváros sétálóutcájában, amely feladata szerint is, meg a hagyományok ereje folytán is, fórumnak számít, bizony. Egy középkelet-európai városban, lehetséges, hogy csupán egyetlen igazi fórum, központi, vagy fő, vagy sétálóutca jöhet létre, ha létrejöhet egyáltalán, hiába ilyen sajátos itt a tudatos vagy tudattalan városépítészet. Ezért aztán nem meglepő, sőt természetes, hogy egy ilyen ritkaság értékű fórum gyújtólencseként működik, csak nem a napsugarakat gyűjti össze, hanem a városlakókat, pontosabban bizonyos városlakókat, akik tüntetnek valamivel, például azzal, hogy ők bizony átérzik, hogy városi polgárok. Így aztán logikus, hogy annyian tolonganak ezen a keskeny, görbe, jelentéktelen külsejű utcán, de ne legyünk igazságtalanok, az üzleteire figyeljünk fel, mert azok jelentékenykednek. Most is tolonghatott Ckó, ahogy végighaladt

ezen a számára jól ismert utcán, hiszen kódorgott rajta eleget. Még az eső sem tudta eltéríteni ezeket a bizonyos városlakókat attól, hogy a fórumukon megjelenjenek. Sajnos, Eszter nem tűnt fel a tömegben — „... nekem olyan az a lány, mintha... az anyám is, a feleségem is lenne egyszerre... sajnos csak gondolatban...”.

Menyhért apa és Gizella nagymama roppant sok dologban egyetértett, abban feltétlenül, hogy Ibolya anyu irányításra szoruló, gyenge karakter. Viszont két ilyen erős, öntudatos, sőt erőszakos alkat, mint ők, nehezen fértek meg, sokat villongtak. De mindketten mértéket tartottak, legalábbis szemtől szemben óvatosan jártak el egymással, egyik sem akart tekintélyvesztéséget szenvedni a másiktól. A barátom átlátta, hogy Menyhért apa milyen ügyes mesterkedőnek bizonyult, amikor úgy vélte, megengedi Gizella nagymamának, uralkodjék a lánya felett, akkor megelégszik majd ennyivel, s ő vele, a vejével nem húz ujjat. De Gizella nagymama háta mögött, Menyhért apa sűrűn kinyilvánította, hogy anyósát kiegyensúlyozatlannak, irigykedőnek tartja, „mindig a szomszéd kertje a zöldebb neki”, meg, hogy telhetetlenek, türelmetlen természetűnek látja, „olyan sikerélmények elérésére ösztönzi a családot, amit úgysem lehet elérni”, s ráadásul felértékel bizonyos családtagokat, „az unokája, az neki szent”. Menyhért apa nehezen tudta elviselni, hogy Gizella nagymama „mindig rá akarja erőltetni valakikre az akaratát”. Ugyanakkor elismerte, hogy „rendkívül családszerető, mindent maximálisan csak a családjáért tesz”, s hogy „okos öregasszony”. Gizella nagymama sem titkolta, hogy vejét „jó embernek” tartja, akinek első a családja, „ügyes embernek”, aki „a jég hátán is megél”. De Ckó tudta, hogy néhány dologért kárhóztatta a vejét, persze sohasem mondta ki nyíltan, még a veje háta mögött sem, viszont a barátom megérezte, hogy a nagyanyja Menyhért apát túlságosan földhözragadtnak tartja, tulajdonképpen fantáziátlannak, akit nem foglalkoztat eléggé családtagjainak a jövője, a jövő, amely a legfontosabb lenne, legalábbis Gizella nagymama öreg szemében.

Hányszor hallotta Ckó az anyjától is, s mennyire idegesítette és untatta, hogy Menyhért apa milyen mintaférj és milyen utolérhetetlen családfő, Ibolya anyu nem is tudná elképzelni, „mi lett volna velem nélküle”, mert ugye Menyhért a megváltó, az oszlop, a satöbbi...

Ckó többször hallotta, amint Ibolya anyu görcsösen sirdogál az erkélyes szobában, s nyöszörög, „hagyj élni... Menyhért... hagyj élni...”. Menyhért apa csak mordult egyet-kettőt, „ugyan Ibolyám, tudod te, hogy mit akarsz...”.

A barátom haladt abban a sétálóutcában, amely tehát egy fórum, nyilvánosság, közélet, ahol korlátozás nélkül megjelenhet, megmutathatja magát bárki, bármikor, s bizony ez óriási lehetőség. De, hogyan is nyilvánulhat meg itt az ember. Hát úgy, hogy tüntetően sétál, sétálgat egyénileg persze, vagy párban, esetleg négyen-ötten is együtt, s nézik talán még fixírozzák is egymást, a másik cuccait, arckifejezését, partnerét, satöbbijét. A séta és a fixír kapocsként működik a különböző egyedek között, amelyek — bizonyos híres és nagyhatású elméletek szerint — atomizáltak, legalábbis ez van elterjedve róluk. De ha már az atomnál tartunk, ne felejtjük, hogy éppen az atom esetében, a részecskék között roppant vonzó — bár taszító — erők is működnek.

Ckó egyre-másra pillantott meg viszonylag — tehát csak viszonylag — ismerős arcokat, persze Eszter nem volt köztük — „... nekem olyan ez a lány... mintha a szeretőm... meg a testvérem is lenne...”. Hol köszönt,

hol nem. A jobb fejeknek, vagy akiket valamikor annak tartott, köszönt. Te jó ég, ezek között lehet — lehet, tehát nem biztos —, hogy akadt, akit jó fejnek tartott valamikor... ezek között...

Jó fejek, hol rejtőztök, hiába guvadtál ki az igyekezetben, Ckó, öregfej, nem fedeztél fel az évfolyamon egyet sem, olyan nem szánalmasan kisszerű és nem szürke, olyan nem szűk látókörű és nem műveletlen, olyan, olyan jó fej srácokat, az ilyeneket meghatározni roppant vállalkozás, de a jelenlétüket meg lehet érezni. Hangoss Gyula, kicsit égimeszelő, felkeltette az érdeklődésedet, mert kiszúrta, hogy sokat ad a fejformájára, ráadásul a korabeli módi szerint, készségesen megfogadta néhány jó tanácsodat is, így sikerült a komponyáját valódi kockalakúra formáznia. Micsoda fejek, elkeseredtél, a bum-burnyások és a nyárspolgárok utánpótlásának egyöntetűsített serege, neked aztán nincs szerencséd, nyilván nálunk a negyedéven, mert én egy mázlista vagyok, nyüzsögnek az intelligensen szupervagány fickók. Hangoss Gyszi, mintha kettőt se tudna szólni, szerencsétlenkedő, félszeg alkat, de legalább engedte átszabni a külsejét, a szabód átalakított neki bagóért, ugye őt az apja nyugdíjból tartotta el, egy amerikai csomagból származó öltönyt, fillérekbe került a Bizományiban, most már megjelenhetett az oldaladon dancebárookban. Elképesztő fejek; no, no, azért kellene a szakbarbárok, még ha szemellenzősek is, az mindig úgy volt, úgy van, úgy is lesz, felesleges felhánytorgatni, hogy az ilyenek rongyosra ülik a seggüket a könyvek mellett, ők biztosra mennek, nem hagyatkoznak a jó szerencsére, az 1961-es év miért lenne kivétel ez alól. Egger Sándor, jelentéktelen, seszínű szemüveges, ingerelt nagyon a tolakodása, érezted, figyel, füledbe jutott, hogy azt duruzsolja rólad, „ki ez az alak, aki úgy járkál az órákra, mint egy előkelő idegen, ha egyáltalán betolja a pofáját”, teszi-veszi magát, mintha azt képzelné ez, hogy veled versenyezhet. Honnan szalajtották ezeket a fejeket, hát a származási ranglistákról, mennyi, mennyi főkiszes, szerinted vonalas vérkarrieristák, istenem, tudjuk, tudjuk, az ilyenek tépik a szájukat, jellemzést adnak a többről, satöbbi, na és, hisznek, vagy úgy tesznek, mintha hinnének egy ideológiában, milyenek legyenek. Szupervagányul intelligens fej; ilyen egyetlen akadt, te, lelki barátom, aki hol cselekvően álltál a vártán, s mindent megkérdőjeleztél, hol tétlenül fedezékbe vonultál és semmiről sem nyilvánítottál véleményt, a szánalmas többiek egyedi esetnek tartottak, „milyen hülye a Boroczkó”, semmit sem tudtak kezdeni veled, büszkén leheltél egy kitüntetést a melledre, győztél, elérted a célodat, békén kellett hagyniuk.

Jó nők, hol ingerlitek a himeket, fantasztikus, ezeket a nőnemű madár-ijesztőket, a felvételi vizsgán, nyilván kiválogatták, nehogy véletlenül bekerüljön az évfolyamodra egy olyan, akivel mutatkozni lehetne, vigaszthatatlannak tűntél, Ckó, öregfej, háziasszonynak nyilván beválnak, nem kell őket féltetni, találnak háztartásfőt. Cserjési Judit, esetleg ő az egyetlen, nem kapja el az ember róla a tekintetét, nyúlánk, sportos alkat, sima bőrű, szabályos arcocská, de baj lehet az önismeretével, mert semmibe veszi a rá, a kategóriájára érvényes általános megjelenési szabályokat, nemcsak az öltözködésben, hanem a viselkedésben is mutatkoznak nála rendellenességek, leadja magát, mindenféle seggfejjel hetyeg. Micsoda rémálom nők; feltűnt ugyan egy-egy formás vádli, begyes cici, éppen divatos, csinos pofi, hófehér, pajzán fogsor, figyelemfelkeltő hajzuhatag, satöbbi, de mindez együtt, egy hölgyi személyen, engedjük meg, talán Aszód Ági kivételével, s főleg megfelelő elrendezésben, hiába nézted ki a szemed, nem jött össze, s te esztétikai szem-

pontból igen érzékeny, válogatós befogadó vagy. Bomba nők; az egész magyar fővárosban öt-hat ilyen, ha léteznek, több nincs, olyan aki azért nem cicababa, nem kurva, nem liba, Aszód Ági igaz, nem ilyen, de nem is olyan, aki mindenben különbözik a többitől, az hiánycikk, sóhajtoztál, kihaltak, nem is születtek, de az a néhány is, már biztosan foglalt, vagy annyira körülrajongott, legyintettél, hogy nem is érdemes tülekedni értük. Ciki nők; mindenhol csak azok, az ilyenek hemzsegek, bárban, ötóra teán, össztánccon, társaságban, bálban, utcán, egyetemen, megorroltál, így aztán valahogy nem közeledtél a gyengébb nemhez, lekicsinyelted őket, nem fogod lejjebb helyezni a mércédet csak azért, hogy némelyik, akire az érvényes, hogy baba-arca van, mint a belped lónak, elérje, majd hülye leszel, inkább megtartóztatod magad. Igazi hölgyemények, hol van a búvóhelyetek, handabandáztál, hohó, csakhogy az lehetetlen, hogy még ne született volna olyan gyengébb nemű a világra, aki neked megfelelt volna, gyanús ez nekem te, ejnye, te nem mersz közeledni, mert félsz a visszautasítástól, te megszegényülnésnek tartod a sikertelenséget, megpróbáltam, hogy őszintén beszéljek veled erről, de a gyengécske nőkről szóló ürügyekkel körülpáncéloztad magad. Édesanyád, szegény, nem tudta mire vélni mindezt, „ültünk kertvendéglőkben a Balatonon, hiába könyörögtem Tamásnak, menjen el táncolni, kérjen fel valakit, nem akart, hogy miért, én nem tudom, engem ez annyira bántott, sokszor csak a kerítésen keresztül, bámultuk a táncolókat, voltak ilyen dolgai, pedig csinos, nagyon stramm fiú volt, meg minden, és, hogy is mondjam, nagyon vágyott volna élni”. Azok a szar nők; miből fakad az a duma, ha nem jól fejlett gátlásokból, ha nem kóros fóbiából, titokban vártad, meg reménykedtél, hátha nem neked kell kezdeményezni, vártad, mikor ostromolnak már meg, hogy ne kelljen, összeszedve minden erődöt, kimutatni az érdeklődésedet, mert ilyenkor elfog a szorongás, megnémulsz, s elhaló hangon, nagy-nagy baromság jön ki a szádon. Igazi nőneműek, akaszkodjatok már a barátom nyakába, a tiédbe, szurkoltam neked, hogy így legyen, éppen ideje lett volna, akkor megtapasztalhattad volna, végre, mi a nő, anélkül, hogy a becsületedbe akarnék gázolni, elárurom, fogalmad sem lehetett, milyen érzéki anyagból gyúrta az embert, a férfit a nőnek és fordítva, a természet, esetleg teremtette az Isten, holott már a huszadik évedbe léptél, ezért azt a hitet kellett keltened, mintha minden ujjadra egy tucat hölgyemény jutott volna, s te ebben a porhintésben magas színvonalat értél el egyetlen barátom.

Jó társaság; ó, te szegény pára, Ckó, öregfej, mekkorát csalódtál az egyetemben, mert se jó fejek, se jó nők, így logikai képtelenség a jó társaság is ott, berzenkedtél, hogyhogy, na jó, az universitas nem a társasági élet paradicsoma, de azért mégis, magányos farkas létre kárkoztatni valakit, túlzás, így aztán megsértődöttél a felsőoktatásra. A megfelelő közeg, hol van, hát nyilván a korzón, sűrűn feltűntél arafelé, igen, ott vonultál, ha tudtad, ha nem, vonultál, micsoda elidegenítő hatást tettél ilyenkor még rám is, nem is akartam hinni a szememnek, te vagy az, neked kellett lenned, azzal az általam húsz év óta jól ismert sötétkék tekintetteddel, pengevékony ajkaidal, kissé rövid orroddal, gondosan fésült, feltűnően sima, vékonyszálú, világosbarna hajaddal, nem tudtam hova lenni a csodálkozástól, ki ez, ki vagy te. Lombár Lajos, puhány, korán öszülő külkeres, leálltatok az utca közepén, hát, nem kaptál hányingert ennek a nőbolondnak, fenét, kurvapecérnak a bájgúnár mosolyától, ahogy az el tudta helyezni a megjegyzéseit a Semme-

ringről, a Schwabingről, általában arról a különleges Nyugatról, csodás nőkről, álomkocsikról, ilyesmikről, az emberből kihozta a szadit. Belevaló banda, ki győzné azt elsorolni, mi különbözteti meg azokat a halandóktól, a külső burok mindenképpen, amit hordanak, az a te feltűnő beteges eleganciád különleges ruhadarabjaid, hogyan voltál képes ezekben egyáltalán mozogni, ha jelmezeid arra szolgáltak, hogy elhiteds, nem mindennapi individuumot takarnak, akkor röhögnöm kell, s szándékosan, a téma okán fejezem ki magam ilyen naiv és alacsony értelmi színvonalon. Szakács Géza, középmagas, hirtelenszőke, lehengerlő joghallgató, ahogy az uralni tudta a terepet, irigyled, ő ruha nélkül is lenyűgöző hatást akart kelteni, ezért súlyt emelt, s a felkapott uszoda medencekorlátján húzódkodott, elismerő pillantások kereszttüzeiben, el is érte, hogy úgy látsszék, mintha mellizmait mindig megfeszítve tartaná. A belevaló társaság; ide tartozni sokoldalúságot kívánt, itt van plédául a test, azt aztán igazán nem szabad elhanyagolni, oké, rájöttél, neked sem ártana, ha súlyt emelnél, nosza, lökted, szakítottad, emeltd a súlyzókat, vizsgáltad a tükör előtt, gyarapszik-e a mellizmod, s aztán ügye, az ép testben a léleknek, persze csak annak a fajtának, amit a pszichológusok szoktak vizsgálgatni, szóval a pszichének is épnek kell lennie, s erről a közeg terápiája gondoskodik. A jó banda tagja az, aki tisztában van azzal, hogy már a legesleges tavaszi napsütésre be kell ülnie a központi fórumnak számító kerthelyiségbe, hátravetni magát a székekben, a primőr napsugarakat élvezni, nyilván napszemüvegben, szürcsölgetni a négyforintos limonádét órákig, igazi szalmaszállal, ez már 1962-ben is természetes volt bizonyos körökben. Ezek és azok; hát bizony, nemcsak a testet öltött corpusnak és az ösztönös pszichének, hanem a tudatos tudatnak is meg kellett tudnia különböztetni egymástól ezeket és azokat, ha azokkal találkoztl a belvárosban, kávéházi teraszon, az elismert uszoda napozóján, jó nevű éjjeli mulatókban szombat este, akkor össze kellett, hogy villanjon a tekintetetek. Azok és ezek; s ha nemcsak látásból, de véletlenül személyesen is ismer-tétek egymást azokkal, akkor majdnem biztos, hogy eltöltött a nagy érzés, te nem vagy akárki, íme, elmész valahová, csak úgy, ebben a kétmilliósvilágvárosban, s mindenhol tudják rólad, ráadásul azok, hogy ki vagy, az ezekkel meg ki törődik, hát igen. Én, mélabús, hirtelen haragú, fortyogó indulatú, aki elhivatott értelmiséginek készültem, bizony ám, aki néha ostoroztalak, egyből felfedeztem, hogy amikor éltd az úgynevezett életedet léhangoltnak, bánatosnak, gyilkos hangulatúnak mutatkoztál, bár igyekeztd elnyomni, szenvedtdl, a fenébe is, mert nem jött be, nem és nem, amiben képes voltál hinni, lelki barátom, hogy majd pszichoterápiás hatást gyakorol rád az a magas közeg, meg is rendültem volna, ha nem olyan kemény a természetem.

A barátaid; milyen nagyra voltál velük, öregfej, Ckó, hogy gyerekkori haverod Sikk András, az aztán a jó fej, majd vele taroltok, mindenhol, társaságban, nőknél, imponált neked, hogy tinédzser szerelmét, Énekes Jutkát, a legjobb nőként emlegették szegedi középiskolás körökben, s tetszett neked, hogy Sikk filmrendezői vágyakat melengettd, a főiskolára pályázott, örültél, amikor feljött Budapestre. Rozsossy Péter; a lelked mélyén még bírtad őt, kamaszkori barátodat, de zavarban éreztd magad vele szemben, elismerted, jól hajt az egyetemen és az uszodában, de kellemetlenül emlékeztettd téged kisebbrendűségi komplexusokkal megáldott gimnázista múltadra, ettől már régen szabadulni akartál, s nem bántad, hogy Rozsossy csak ritkán mutat

kozott a fővárosban. Sikk András és te, rossz hatást gyakoroltatok egymásra, hu, te is átvetted tőle, az ő hülye nagyképűségét, amely még csak fokozódott, amikor nem vették fel a főiskolára azok a tehetségtelen barmok, ahogy titulálta őket, gyaníthatad volna, hogy az ő felfuvalkodott magabiztossága, túltengő önbizalma mögött nagy-nagy ürességek tátonganak. Rozsossy Péter; a szüleid annyira díjazták, mennyit sóderoltatok, újabb és újabb színekben, szerepekben szerettedek volna egymás előtt tündökölni, mintha neked sikerült volna hatásosabban elhívetni, hogy már megváltoztál, „ha néha feljöttem Debrecenből, parlaginak éreztem magam Tamás mellett, akkor a szememben ő fölém került”, be akartátok beszélni a másikkal, hogy ti már nem vagytok azok a régi kis fiúcskák, igen ám, de akkor meg mi köt össze benneteket, hát, kezdtek is eltávolodni. Sikk András; őt édesapád nem bírta, „nem tapsoltam érte, léhűtő, munkakerülő fiatalember lett belőle, élt bele a világba”, édesanyád megértőbbnek mutatkozott iránta, „olyan beképzelt maradt, mint régen, ki, ha ő nem, de azért rendes gyerek volt az”, persze Sikk nem zavartatta magát, evett, ivott, megpihent nálatok, olyan családpótléknak használt benneteket, ugye, albérletben lakott, csak úgy líget-lógott, néha az is megesett, hogy dolgozott. Az a hólyag Sikk; együtt készültetek a nagy, világfias kalandokra, de még ő, az az érzéketlen is rájött, hogy nálad valami hibádzik, „Tamás biztosan érezte, amikor olyan sűrűn járkáltunk az éjszakában, hogy valamiféle ellentmondás van az alkata és az életvitele között, viszont maga ellen játszott, szinte hősiiesen, olyan lezser gyerek szeretett volna lenni, mint Hóra Gyuri, de mindig tudni lehetett, hol lépte át a saját lehetőségeit, énjét”. Hóra György; hájas alkat, Pufinak becéztük, sakkmeisterjelölt, szövegelésben, nemzetközi nagymester, játszotta az élsportolót, együtt albérleteskedtek Sikkkel, sportállás, sznob modoros vonások, például már akkoriban ezerforintos csukákban járt, adta a bankot, mintha felvetné a pénz, tele adósságokkal, hányszor sült le a bőr, még nektek is, a pofátokról miatta. Az a ki ha ő nem Sikk; milyen gőgös állat módjára tudott viselkedni az a barátod, elsajátítottad tőle, hogyan is kell magamutogató pojácának lenni, hogyan kell mindenkit makacsul lebecsülni, a ti párosotok olyan kizárónak, megközelíthetetlennek mutatkozott, hogy ha még szeretett volna, akkor sem férközhetett volna senki a közeletekbe. Te, te, te; milyen jól jött ez a visszautasító modor neked, hiszen így, magas lovon ülve, megtéveszthetted azt, aki nem ismert, de Sikk tisztában volt azzal, hogy „mindig volt Tamásban valamiféle gátlás a kapcsolatteremtésben, nem tudott a körülményeknek megfelelően hangot váltani, nem volt képes feloldódni, ellenben nagyon törekedett, szerintem roppant tudatosan, hogy leküzdje a gátlásait, ugye az egyetem is önbizalmat adott neki”. Taszító egyéniségek; azt hittétek, hogy fennhéjázó magatartások révén roppant vonzó egyéniségeknek fogtok látszani, jó, mi, hogy majd senki sem lesz képes ellentállni nektek, főleg a nők nem, s a lábaitokhoz hullanak majd, de nem jött be, mindenki került benneteket, bolond lett volna bárki is leállni ilyen faszokkal. Bolygói Éva, sovány, fekete, bizonytalan, ideges mosolyú középiskolás lány, na ő felnézett rátok, neked haverod lett, „Tamás tartást adott nekem, én egy gyáva, gyámoltalan, kisebbségi érzésekkel teli, pesszimista emberke voltam, Tamás a báty szerepét töltötte be, neki meg lehetett vallani, hogy már megint belém-rúgtak, satöbbi”. Sikk a megjátszós; na végre, hengerelni tudott, nyomban bemutatta Bolygói Évának III. Richárd általa elképzelt filmtervét, ezt egy mappában mindenhová magával hordta, óriási szöveget nyomott, a lány, aki-

vel meg lehetett jelenni bárhol, ha divatosra, dekoratívra vette a figurát, beléesett, szülei féltették Sikkától, aki nemsokára, mivel a lány egyszerűen gyerekességből, nem feküdt le vele, lelépett. Mikdád, a szír ösztöndíjas, fekete, villogó fogú, megnyerő fickó, hamarosan ő is otthagyta Bolygói Évát, villamosmérnöknek tanult, hetente új leányzókkal mutatkozott, téged elkápráztatt ezzel, sokat lógtatok együtt, az apja legalább ezredes volt Damaszkuszban, milyen jól jött neki, hogy van egy család ebben az idegen nagyvárosban, ahová akárhányszor felugorhatott csak úgy, nagyon fel tudott dobni mindenfajta társaságot, olyan élet volt benne. Én; harcban álltál velem, hol elismertél, igen, én azért érek valamit, megtudhatsz tőlem olyan dolgokat, amiket aztán társasági csevelyben intellektuális aprópénzre, fillérekre vált-hatsz, már-már elszégyelltem magam sokszor, amikor olyan áhítatosan figyel-tél rám, hol meg cikiztél, okoskodó szobagyerek vagyok, de hála istennek, egyetlen barátom, nem igyekeztem azon, hogy bevonj a társaságodba, s ezt a javadra írtam.

A szerelem, nem szívesen használok ilyen gyanús szavakat, mágis, le kell írnom most, mert eljött, Ckó, öregfej, pontosan, azt hiszem, 1963 áprili-sában eljött a szerelem, Boga Judit, Jut, egy csodálatos kis bimbó, személyé-ben tizenöt és fél éves múlt, s teljesen egyedül érkezett abba a társaságba, ahová nem is akartál elmenni, biggyesztetted a szád, érdektelen banda, szó-val ő, arca ovális, kissé aszimmetrikus, de milyen érdekes, apró kis orrocskával, cakkos szájacskával, s micsoda izgalmas arcjátékkal. Boga Judit; ő gya-korlatlanul táncolt, s lám, te mertél ajánlkozni, majd megtanítod, bátorságot gyűjtöttél, hazakisérted, megcsókoltad a kapuban, erőt vettél magadon, a sze-relem kivetkőzteti az embert a bőréből, még szövegeltél is, „Tamás leadott valami nagy dumát, nekem rögtön megtetszett, helyes volt nagyon”. Jut, azok a kerek, éppen megfelelő méretű, gyönyörű mellek, sudár derék, arányos, ka-cér csípők, talán csak a két lábszár lehetett volna kissé vádlisabb, hű, de szeretted mutatkozni, büszkélkedni velem, kihívni az elismerő férfigillantáso-ka-t, két érintetlen, Rómeó és Júlia, ráadásul családi viszályok nélkül, óriási lehetőség, regénybe való, egy hagyományos regénybe. Az a szerelem, az első, gyönyörűen indult, ő nap nap után ott lépegetett melletted az utcán, az a kis-leány, átfogtad a vállát, átvettétek egymás ritmusát, „Tamás szeretted engem, minél jobban megismertem, annál helyesebbnek tűnt ő az én szememben, szó-val, annál szerelmesebb lettem”. Jut, a diáklány; milyen aranyosan festett iskolaköpenyben, no persze nagyon nem bírta azt a ruhadarabot, micsoda izgalommal vártad a gimnázium előtt, tanulni utált, füttyült a sulira, olyan kedvesen, olyan magától értetődően nem érdekelt az egész, bukdácsol, olyan helyesen, olyan bájosan senki sem volt képes egyeseket hozni, s visszabeszélni a tanároknak. Az első, a legeslegelső; sokat köszönhetél ennek a kapcsolat-nak, most kezdett megmutatkozni, hogy te valójában milyen is vagy, „Tamás kedves és helyes volt, nemcsak velem, a barátai is szerették, mintha felnéz-tek volna rá, jókedvű, szórakoztató fiú volt, mindenki szívesen vette a társa-ságát”. Jut, mint jellem; nagyon el voltál vele telve, hogy ő milyen rakon-cátlan és akaratos tud lenni, hogy ő milyen egyenes és őszinte, hogy ő, sa-többi, élvezted, bírtad, talán lehetett volna érdeklődőbb, kevésbé felületes, de hát senki sem tökéletes. Igazi, mély szerelem, járkáltatok mindenhová, mo-ziba, strandra, táncolni, színházba, Balatonra, házibuliba, kiállításokra, „ren-geteget tanultam Tamástól festményekről, filmről, újhullámosokról”, aztán kirándulni, ótőrai teákra, a pénzt valahogy összekapartátok, összeadtátok. Jut

külleme; ahogy magát az a kisleány hordani tudta, ahogy fel tudta magát öltöztetni, díszíteni, izléssel, kellemmel, hát a divat, a nagy élet után igencsak ácsingózott, a cicoma, az volt a mindene. Megtartoztató szerelme ugye, nem tudatok betelni egymással, órákig csokolóztatok minden délután, amíg az ő szülei haza nem érkeztek, és mindig elévztetek, csak úgy, szűziesen, kár volt megtartoztatni magatokat, miért kellett neked a soha vissza nem térő alkalmakat kótyavetyélni, elszalasztani az élet legszebb pillanatait. Jut teste; mennyire bámulták a bikinijében, azon a két csodás nyáron a ti nyaraitokon, azok az elomló, mégis feszes mellek, a lágy vonalú, de izmos combok, azok a szeretetreméltó csipők, s micsoda páratlan illatokat árasztott a vörösesbarnára lesült bőre. Beteljesületlen szerelem, közhely, de hát minden igazság, általában közhelyes, fetrengtetek egymáson, egygyólvadtatok, elévztetek, ő is, te is érintetlen, micsoda alkalmat, lehetőséget mulasztottál el, féltél ettől a leg-humánusabb ösztön kivitelezésétől, hogy műkedvelő módra elszűrod a szűzhártya átszakítását, s ő ezt megérezte, „féltém Tamással együtt lenni”. A szűz Jut; ne bántsuk őt, ne érintsük ezt a kislányt, aki egy kincs, tartottál attól, hogy elügyetlenkeded, hogy mi lesz azután, hát mi lett volna, vérzett volna, s ha kiderül a tapasztalatlanságod, persze nagyon titkoltad, hogy még nem voltál nővel, féltetted férfiúi tekintélyed, de most már mindenáron ismeretet akartál szerezni, nőket szölongattál le az utcán, baszni, igen lelki barátom, másokkal baszni.

Ideáltípusok; el kell ismerni, keményen és szigorúan nevelted magad, Ckó, öregfej, ideáltípusokat alkottál, elveket konstruáltál, nem teltek azért hiába az egyetemi éveid, tehát eszményeket is melengettél, nem nagy filozófikus ideákat, dehogya, hanem azzal kísérleteztél, hogyan is élhetnél a mindennapokban úgynevezett rendes és komoly, mégis lezser és bohém, ugyanakkor elismert és kritikus elemként, kérlek szépen. Egger Sándor; önmagát vizsgálgatta ő is, hogyan állja meg a helyét különböző helyzetekben, háromévi tapogatózás, ellenszenvezés után kezdtek egymásra hangolódni, azzal lopta be magát a szívedbe, hogy egyszer kijelentette, „mondhat bárki bármit, a Boroczkó úgys bizonyítja az ellenkezőjét”. Formáld magad, minden percben, másodpercben, elhatározod például, hogy megvesztegethetetlen jellemként létezel majd, hogyan csináljad, hát egyszerű az, majd pontosan azt fejezed ki, úgy viselkedsz, ahogy érzel, gondolkodol, persze a helyzeteknek megfelelő taktikai elemeket is alkalmazva, hogy azért ne legyél egy elefánt a porcelánboltban. Egger és Egger; kisebbségi érzéseit vagánykodással palástolta, meg egyedül ő járt eredeti farmerban az évfolyamon, nem vetette meg a nők utáni futkosást sem, tetszett neked, hogy nagyon figyel rád, „Tamás felnőttébbnek tűnt az évfolyamtársainknál, ő nagyon tudta, mit akar, ő is mindig kimutatta azt a rengeteg ellenszenvét, s azt a kevéske rokonszenvét.” Kerestek-kutattad magad; a napnál is világosabbnak tűnt, hogy elégedetlen vagy magaddal, próbálkoztál, hogy majd lezser életművész leszel, nőcsábász sportfiú, tájékozott entellektüel, sőt, hogy művelt szakember, meg egyedi eset, satöbbi és mindez együtt, de egyiket sem sikerült igazán megvalósítanod, mindig hibát találtál a kivitelezésben, s ilyenkor begörccsöltél, nyomott hangulatba estél. Egger és te; mennyi gátlással áldotta meg a sors, nyilván azért mutatkozott olyan érzékenynek, mintha az idegvégződéseit semmi sem védte volna a külvilágtól, ha átélte lelki kiszolgáltatottságát, agresszívan visszaütött, kínjában nem válogatott az eszközökben, de te sem, kínjaitokban baromkodó beköpekkel, elidegenítő utalásokkal, fakutyaszerű röhögésekkel

operáltak. Felülről indultál, s állandóan vizsgáztál magad előtt, például kitűzted, te művelt ember leszel, sőt, már az is vagy, könnyen képzelhetted, hiszen még a legtájékozottabb évfolyamtársaidban, abban a vigyorgó, sportbuzi Schwehát Andrásban, vagy a verskedvelő, szellemes Lelkesi Gáborban is azt a hitet tudtad kelteni, hogy téged nem onnan szalajtottak, ahonnan a többséget, sőt. Messziről ismertek csak, szerencsédre, főleg a tanárok, a kétszeres Kossuth-díjas Borsa professzor csak annyit érzékelt az úgynevezett intelligenciádból, amennyi ahhoz volt elegendő, hogy nyugtázza, milyen sokszíniú vagy képes utálatodat kifejezni iránta, az évfolyamfelelőst, Ambrus Sándor adjunktust csak annyiban részesítetted szellemiségedben, amennyiből kiderülhetett, milyen bunkónak is tartod őt. Te és Egger; akadtak napok, hetek, hónapok, amikor programszerűen arra kényszerítettétek magatokat, hogy közvetlen, barátságos, megnyerő figurák legyetek, már-már pozitív hősök, s bizony a saját orrotokra koppintottatok, ha nem sikerült betartanotok, miközben Egger felismerte, hogy „Tamás alapjában véve egy jó ember, de a zárkózottsága akadályozta, hogy ez megnyilvánuljon, szokatlanak tűnt ezért, hogy időnként milyen testvéries, baráti tud lenni”. A jövő, a jövőd; az önnevelésed minden mozzanatában a jövődnek szól, sötétben tapogatóztál, egyetlen barátom, nem láttad a jövődet, azért változtattad mindig önformálásod elveit, mert még elképzelni sem tudtad magad a jövőben.

Összevesztetek, hogy miért, már nem emlékszem, Ckó, öregfej, Jut jární kezdett egy kopaszodó, harmincvalahány éves palival, „úgy éreztem, hogy Tamás hagyott el, rettenetesen féltékeny voltam, te jó isten”, te sírtál, lested őket, nyomoztál utánuk, követted őket, sírtál, teltek-múltak a hetek, két, három hónap, mikoris, úgy 1964 nyarán, őszén. Kibékültetek; ahogy mondani szokták, Jut sugárzott a boldogságtól, amikor végre megint összejöttetek, csakhogy közben megtörtént az igazi megcsalattatás, bár ez is felfogás kérdése, el kellett árulnia, hogy már nem szűz, átszakította az a pali, „nem tudom hogyan, nem akartam vele lefeküdni, de elkapott, máig sem tudom miért, de így történt”. Összeroskadtál, nem túlzok, az érzelmesebb fogalmazványokban azt írják, hogy az eszedet vesztetted, ordítottál, ő sírt, „fájt, nekem is nagyon fájt”, felfofoztad őt, elesett, filmen igen hatásos jelenet lehetett volna, kiabáltál, hogyan tehetett ilyet. Jut; erről a kis közjátékról nagyon igyekezett elfelejtkezni, fátylat borítani rá, de nem igazán sikerült, „mindig belémnyilalt, hogy Tamás egyszer azt mondta, azzal fogsz lefeküdni, akit nem is szeretsz”, te is eltemetted mélyen ezt a kis malórt, bebeszélted magadnak, hogy nem érdekes, ugyan, modern embereknél. Jut és Jut; hogy beléhatolj, alig várta, na, végre, mások elvégezték helyetted az úttörő munkát, tudom, olcsó szöveg, de nem bírok az indulataimon uralkodni, s most már szeretkeztetek mindennap, náluk, nálatok, uszodakabinban, szabadban, ahol csak alkalmatok nyílt. Jut és Jut és Jut; örültél, miért ne, szerelem maradt, nagy szerelem továbbra is a ti kapcsolatotok, nem vagyok én romantikus, hogy pátozzal érzékeltessem, elvesztette hamvasságát a ti szerelmetek, nyilván elvesztette az ő, s főleg a te hülyeséged miatt. Kiteljesedő szerelem; boldog voltál, mindennap elháltatok, főleg náluk, a nagymamája vaksin ült egy fotelban, szegény, alig látott, s ti szeretkeztetek a heverőn, a földön, a széken, vissza kellett fojtani kitörni készülő ujjongástokat, mert a nagymama viszont kitűnően hallott, borzalmas volt, meg vagány, nézőpont kérdése. „Tamás egyszer ráordított a nagymamára, hogy miért tetszik követni bennünket még a spájzba is, a nagymama meg elpanaszolta az apunak”. Jut válsága; ő sokszor

nem figyelt rád, nem érdekelte, vagy nem értette amit fejtegetté, „ilyenkor Tamás megorrolt, visszautasító, hideg lett”, hiába, Jut nem tanult, közeledett az érettségi, fontolgatta, el sem megy érettségizni, jellemző, manöken vagy fotómodell szeretett volna lenni, utánanézett, nincs sok remény, mi lesz vele. Összezavarodtál, felbukkant egy középkorú olasz gyáros, mint a mesében, ragadt Jutra, megkérte a kezét, ő igent mondott, az érettségi elől elmenekült Olaszországba, te nem akadályoztad meg, sejtem miért, a kisujjadat sem mozdítottad, otthon üldögélték és könnyek potyogtak a szemedből, nem férfias viselkedés, de hiteles. Jut ösztönös lény; kitűnően működött az ösztöne, „Tamás ígerte mindig, hogy megmondja a szüleinek, elvesz, de sose említette meg nekik, mire is vett volna el, még aludni sem tudtunk volna hol, végigsírtam Olaszországot, hogy nekem el kellett mennem”. Sérelem ért, hónapokra bezárkóztál, nem lehetett veled beszélni, alig mozdultál ki, lefogytál és sápadt arczínt öltöttél, ahogy az a tragédiákban lenni szokott, s megszerezted első utóvizsgádat, igen, igen, sajnáltad magad. Úgy tettél, mintha semmi sem történt volna; Egger csodálkozott a nem várt fordulaton, „azt hiszem nagyon kiborította Tamást a Jut-ügy, de megjátszotta magát, csak utólag mesélte, hogy nagy csalódást jelentett neki, mert Jut nem volt szűz, s ez engem nagyon meglepett, mert én azt hittem, hogy ez egy olyan nagy szerelem, ahogy azt a klasszikusok meg szokták írni”. Sikk is úgy tett, mintha nem lepődött volna meg, „állati nagy élmény lehetett Tamás életében a Jut, s nagyon nagy törés következett utána, ezt ő nem mutatta, de én tudtam, a szokottnál sokkal csendesebb, hallgatagabb, görcsösebb lett, a házasság fel sem merült, mert mi még akkor gyerekeknek tartottuk magunkat, volt Jutban egy csomó egzisztenciahajhászás, a távozása is bizonyítja, ez a racionális döntés, ez a túl racionális”. Édesapád fellélegzett, „annak ellenére, hogy nagyon helyes, rendes kislány volt, abból dolgozó nő, jó feleség sose lett volna, mert az alaptermésze, meg a nevelése nem ezt mutatta, egészen valószínűtlen, hogy szocialista országban olyan anyagi viszonyok között lehessen élni, mint amiben most része van, az az élet való neki”. Édesanyád sajnálkozott, „Jut nagyon szép kislány volt, én szerettem, Menyhért nem szerette, igaz, nem volt se szorgalmas, se pedig olyan észbelileg kiváló, de buta se, rettentő nagy igényei voltak, azt hiszem, dolgozni nem nagyon szeretett, viszont öltözködni, meg szórakozni igen, amikor elment, nagy bánatot okozott Tamásnak, úgy gondolom, Jut szeretett volna visszajönni, de hát, a sors másképpen rendelte”. A távoli Jut; évekig leveleztetek, te visszafogottan válaszoltál az ő bensőséges vallomásaira, emlékezéseire, „apád hideg volt velem, anyádat jobban szerettem, de legjobban a nagymamádat bírtam, emlékszel, csak úgy Gizusnak szólítottam”, tudtad, hogy nincs és akartad is, hogy ne legyen értelme ébren tartani a reményt, „leveleid nagyon ridegek, Tamás, talán elfelejtettél, azt írod, csak úgy, hogy ‚a mi kapcsolatunk’, én ezt nagy szerelemnek nevezném”. Felejteni akartál, minél gyorsabban, úgy érezted, tele vagy energiákkal, hogy előtted a jövő, még minden lehet, megtörténhet, annál is inkább, mert a jövőd, érdekes, a Jut-szerelem idején is, mindig Jut nélkül jelent meg előtted, te magad pedig még arc nélkül kóborogtál, lelki barátom, arcot szerettél volna magadnak szerezni, egy olyan arcot persze, amely neked is megfelel, s ez szerencsédre, vagy szerencsétlenségedre, mindenesetre elvonta a figyelmedet a szerelmi bánattól.

Szerepelni, hát attól mindig szorongtál, Ckó, öregfej, mi lesz, ha tanítanod kell, légüres térben fogsz mozogni, zavarodban majd dadogsz, tartottál a gyakorló ötödévtől, s csoda történt, te lepődtél meg a legjobban, hogy-hogy,

te vagy az, aki olyan magabiztosan, értelmesen, világosan vezeted az órákat, te erre képes vagy, te ilyen vagy. Tomits Klára, vörös, nem is rossz nő, ráadásul komoly, megfontolt, kicsit zárkózott ugyan, s talán gátlásos is, pirosság önti el az arcát, ha leállsz vele a folyosón, de nagyon is érett, a legjobb tanuló a második á-ban, ő aztán tudta, mit akar csinálni az életben, s ez neked imponált. Népszerűnek lenni, erről te eddig még csak olvastál, nem akartad elhinni, hogy te is lubickolhatsz a népszerűségben, az elismertségben, új és furcsa érzés mocorgott benned, ahogy figyeltek téged a kamaszok, mint egy sztárt, miközben haladtál a gyakorló gimnázium lépcsőházában, főleg a kis csajok érdeklődtek, szinte újjászülettél. Egger hasonlóképpen; ő is népszerű lett, a te árnyékodban, „bennünket nagyon respektáltak, komáltak, jó kapcsolatunk volt a gyerekekkel, kokettáltunk a lányokkal, zsebre tett kézzel közlekedtünk a folyosókon, mi nem a vezető tanároknak jártunk a kedvében, hanem a gyerekeknek”. Magadat előadni, az igen, füttyültél te pedagógiai elvekre, valamilyen ideákra, hanem megnyilvánulni, micsoda élmény, becsempészted Bolygói Évát a kórházok közé, ismerjen meg új oldaladról, „állati jó haveri hangot tudott megütni a gyerekekkel Tamás, nem trónolt a katedrán, nekem ez új volt, érezni lehetett azért, hogy nem a tanításért csinálja, kicsit olyan színpadszerű hatást keltett, icipicit, mintha tette volna is magát”. Tomits Klára, magas, jó testű, sportos lány, roppant doppingolt téged, egyszer hazakísérted, felmentél hozzá, csókolóztatok, henteregtetek, azt hiszem, el is élveztetek, de nem feküdtél le vele, te hülye, pedig az a hézag a két metszőfoga között, azt mondják, a szex iránti felfokozott hajlamot jelzi. Önmagadat adni, felfedezted, hogy nincs ennél szebb, jobb dolog a világon, de néha túlságosan is magamutogató műsort rendeztél az óráidból, lökted a túl meredek szöveget, Egger kritizált, „Tamásnak néha voltak rossz húzásai, olyan naiv, hülye iróniával, túlzottan pikírt humorral, például azt mondta egyszer, hogy na, most mindenki álljon fel és bólogasson, s akkor a gyerekek arcára rá volt írva, hogy hát ez hülye”. Kivirultál; elterjedt, hogy te milyen eszes, milyen lezser, milyen igazságos, milyen közvetlen jó haver vagy, még a szüleid is elégedettek voltak veled, édesanyád szerint „akkoriban Tamást minden érdekelte”, édesapád szerint „Tamás elég jól vizsgázgatott, szabadidejében még pénzt is keresett, korrepetált, az egyik nyáron pincérkedett”. Új emberként tetszelegtél; ráadásul már-már elérted a magad elé tűzött ideáltípus jellegzetességeit, a jó fellépést, a másokra gyakorolt kitűnő benyomást, azt a szinte megvalósíthatatlannak látszó álmodat, hogy jól érezd magad tevékenységeid közben, sőt, még élvezd is azokat, s hogy kitűnj valamivel, egyetlen barátom, drukoltam neked, csak így maradjon.

Ckó a Nárciszban, ebben az eszmecezerékre viszonylag — tehát csak viszonylag — alkalmas, igénytelen, olcsó, kicsi, de meghitt zugban, lehet, lehet, tehát nem biztos, hogy túlságosan feldicsérem —, a szemben levő Bölcsészkar hallgatóinak törzshelyén sem találta Esztert — „... nekem olyan az a lány ... mint a születendő lányom ... meg a megszületett szerelmem ... sajnos csak képzeletben...”